

ქალის როლი ამერიკის შეერთებული შტატებისა და საქართველოს შეიარაღებულ ძალებში

ნანა პარინოსი - დოქტორანტი, მოწვეული პროფესორი
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Nana Parinos – PhD student, Invited Professor,
Tbilisi State University

რეზიუმე: საქართველოსა და ამერიკის შეერთებულ შტატებში ქალის სავალდებულო სამხედრო სამსახურში გაწვევა არ ხდება, განსხვავებით სხვა ქვეყნებისაგან, სადაც სამხედრო სამსახური აუცილებლობას წარმოადგენს. ქალებმა დიდი ხანია დაამტკიცეს, რომ სამშობლოს დაცვა მამაკაცებზე ნაკლებად არ შეუძლიათ. სურვილი იმსახურო სამხედრო სამსახურში არ არის დამოკიდებული სქესზე, არამედ მონდომებაზე და უნარებზე, რომელსაც იქ მყოფი ადამიანი უნდა ფლობდეს. ბევრ ადამიანს გაუჩნდება კითხვა, შესწევს თუ არა ქალს ფიზიკურად იმ დავალებების შესრულების შესაძლებლობა, რასაც მას სამხედრო სამსახურში დააკისრებენ? შეუძლია თუ არა ქალს მამაკაცებთან ერთნაირ პირობებში ცხოვრება და რამდენად მიზანშეწონილია მსგავსი ტიპის კარიერული თავგანწირვა?

კვლევამ გვაჩვენა, რომ ქალის ჩართულობამ მსგავს საკმეიანობაში ამ ორი ქვეყნისათვის დადებითი შედეგი მოიტანა და მსგავსი ტენდენცია უნდა გაგრძელდეს. კვლევის მეთოდოლოგია: ქეის სთადი, კონტენტ-ანალიზი, რაოდენობრივი და თვისობრივი კვლევა.

Abstract: Unlike other countries, there is no mandatory military service for women in Georgia and the United States. It has been long time since women made it clear they were able to defend their country as good as men do. Willingness to serve in military service does not depend on sex but on desire being productive and helpful and abilities and skills a person has to have. The question is bringing up around: is a woman able to live with men in the same conditions; is she able to implement the same task as men do; is she physically and mentally strong enough to carry out the job she would be responsible for; is that reasonable; is such a career sacrifice worth pursuing?

The research focused on that specific issue showed that women involvement in war has a positive and specific impact and this kind of tendency must go on. Research methodology: case study, content-analysis, quantitative and qualitative research.

საკვანძო სიტყვები: ქალი, სამხედრო სამსახური, ცხელი წერტილები, შეიარაღებული ძალები;

Key Words: woman, military service, combat, armed forces.

შესავალი: საზოგადოების აზრი ორ ნაწილად იყოფა, როდესაც ვსაუბრობთ ქალებზე, რომლებსაც აქვთ სურვილი იმსახურონ შეიარაღებულ ძალებში ან თავი გამოიჩინონ ბრძოლის ველზე. მამაკაცების დიდ ნაწილს ვერ წარმოუდგენია ძველი ტრადიციული პატრიარქალური სისტემის რღვევა, რომელიც ქალს მოაიზრებდა სახლში დიასახლისად და შვილების აღმზრდელად, ხოლო მამაკაცს ოჯახის მარჩენლად. ეს სისტემა სახეშეცვლილი ფორმით გვევლინება, ხოლო სისტემის შეცვლა განაპირობა სოციალურმა, ეკონომიკურმა და პოლიტიკურმა ფაქტორებმა.

ჩნდება კითხვა რატომ უჭირს მსოფლიოს ქალისა და კაცის თანასწორობის აღიარება? რატომ ვერ იხდენს ქალი “ზაკისფერ უნიფორმას”[1]? ან იქნებ იხდენს კიდეც, ან იქნებ ამ სფეროშიც, როგორც ბევრ სხვა სფეროში, დისკრიმინაცია კონკურენციის შიშითაა გამოწვეული. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ეს არ არის მხოლოდ საქართველოს პრობლემა, არამედ ბევრი სხვა ქვეყნის პრობლემაცაა, ისეთი ქვეყნის, როგორიც ამერიკის შეერთებული შტატებია, სადაც არც ისე დიდი ხნის წინ ქალს ნება დართეს საბრძოლო ხაზზეც წარმოეჩინა თავი. ამასთან, სიტყვების „ქალი“ და „სამხედრო სამსახური“ ერთად მოაზრება არ წარმოადგენს მეოცე ან ოცდამეერთე საუკუნის სიახლეს. ყველაფერი გაცილებით ადრე დაიწყო.

დღევანდელი კანონმდებლობით არსებობს ორი ტიპის სამხედრო სამსახური, სავალდებულო და საკონტრაქტო. სავალდებულო სამსახურისაგან ქალები თავისუფლდებიან, საკონტრაქტოს რაც შეეხება, ქალებს უფლება აქვთ, სურვილის შემთხვევაში იმსახურონ შეიარაღებულ ძალებში. ანუ, უფლება და არა ვალდებულება. სანამ გადავალთ უშუალოდ კვლევის ობიექტზე, შევეცადეთ მოძიებულ წყაროებზე დაყრდნობით გაგვეკეთებინა ქალების შეიარაღებულ ძალებში სამსახურის ზოგადი მიმოხილვა.

ქალის ყოფნას ბრძოლის ველზე სხვადასხვაგვარი დატვირთვა ჰქონდა. პლატონი ამტკიცებდა, რომ ქალები ბრძოლის ველზე

მეომარი-კაცების ფსიქოლოგიური მხარდაჭერის როლის შესასრულებლად შეუცვლელები იყვნენ: მათ თვალწინ კაცები უკან ვერ იხევდნენ და აცდილობდნენ დაეძალათ შიში. შესაბამისად, იგი ასკვნიდა, რომ ქალისა და მამაკაცის ერთად სამხედრო სამსახური არა მარტო შესაძლებელი, არამედ აუცილებელიც კი იყო .

უამრავი მაგალითი არსებობს ქალთა სამხედრო სამსახურში მსახურისა, ისტორია კი მათ სახელებს არ ივიწყებს. თუმცა, ე.წ „სუსტი სქესის“ წარმომადგენლებმა ვერ მოიგერიეს მსოფლიო აზრი იმის თაობაზე, რომ ქალი არ უნდა იყოს მსგავს პოზიციებზე, იგი არ მოიაზრება სამშბოლოს დამცველად, ვერც იარაღით ხელში მოიაზრება. თანამედროვე მსოფლიოში მიდის დავა იმაზე, თუ სადაა წყალგამყოფი ქალისა და მამაკაცის დასაქმების სფეროებს შორის, დავა იმაზე, თუ რაოდენ შრომისუნარიანია ქალი ნებისმიერ პოზიციაზე, რამდენად კომპეტენტურია. ოდითგანვე ჩამოყალიბებული სტერეოტიპის თანახმად, ქალს ვერ მოიაზრებდნენ არა თუ საპასუხისმგებლო პოზიციებზე, არამედ მას საჭირობოროტო საკითხების გადაწყვეტასაც და მათ განხილვასაც ვერ ანდობდნენ.

ლეგენდად ქცეული ცნობილი ფენიმისტი მწერალი, ჟორჟ სანდი, რომელიც მამაკაცის სახელითა და გვარით აქვეყნებდა რომანებს, სინამდვილეში ქალბატონი იყო, სახელად ავრორა დიუპენი. მისი შემოქმედება ძირითადად ეძღვნება ქალებს, მათ პრობლემებს, ურთიერთობებს. სანდი არასოდეს ერიდებოდა თავის წიგნებში ღიად განეხილა იმ პერიოდის ტაბუდადებული თემები. ამიტომ მისი ყოველი რომანის გამოსვლას ხმაურის გარეშე არ ჩაუვლია . „გაზეთებმა ხოტბა შეასხეს ვინმე ბატონ სანდს და ამასთანავე, ოსტატურად შეაპარეს მკითველს, რომ „ინდიანას“ შექმნაში სუსტი სქესიც ჩაერია, რათა ავტორისათვის უკეთ გაეჩინა ქალის გულის საიდუმლოებები (...), თუმცა, ყველანი ერთმნიშვნელოვნად აცხადებდნენ, რომანის სტილი, მსჯელობის ყაიდა და საზოგადოების ბალზაკისეული, სიღრმისეული კრიტიკა მამაკაცური

სიძლიერითა და შეუვალი ლოგიკით გამოირჩევა ამიტომაც, შეუძლებელია, ეს რომანი ქალს დაეწერაო“

თუკი ქალისაგან მსგავს საკითხებზე საუბარიც კი არ აღიქმებოდა სერიოზულად, მასებისათვის წარმოდგენელია, თუ როგორ უნდა ემსახურა ქალს სამხედრო სამსახურში და აბსოლუტარად „არაქალური“ საქმეები ეკეთებინა. თუმცა, ეს ყოველივე ხდება მე-19 საუკუნეში, შეხედულება ამ საკითხისადმი არსებითად არ შეცვლილა.

სხვადასხვა ქვეყანაში დამოკიდებულება ქალისა, მისი მოვალეობებისა და უნარებისადმი სხვადასხვაგვარია. შესაბამისად, ყველა ქვეყანს თავის ტრადიციაზე, კულტურაზე და პოლიტიკურ ვითარებაზე მორგებული წესი და კანონი აქვს.

ძირითადი ტექსტი: სამხრეებიანი ქალი აშშ-სა და საქართველოში. ზემოთხსენებულიდან გამომდინარე, საწყის ეტაპზე კვლევა გადაინაცვლებს ამერიკის შეერთებული შტატების ისტორიის ჩანაწერებში და წარმოგვიდგენს, თუ საიდან დაიწყო ყველაფერი. ყველაფერი კი 1775 წლიდან დაიწყო. სამხედრო სამსახურში ქალები შეუცვლელნი იყვნენ. ისინი უვლიდნენ დაჭრილებს, უმზადებდნენ საკვებს და ა.შ. მოგვიანებით ამ ყველაფერმა არსებობა სახეშეცვლილი ფორმით განაგრძო. ქალებმა იმდენად დიდი როლი შეასრულეს ამერიკის არსებობის ისტორიაში, რომ მათ თავგანწირვამ და მსხვეპლმა ყოველგვარი გენდერული ბარიერი გაარღვია¹⁴.

ქალების გააქტიურებას შეიარაღებულ ძალებში სათავე ამერიკის შეერთებული შტატების პერლ ჰარბორზე თავდასხმამ დაუდო. გენერალი ჯორჯ მარშალი თვლიდა, რომ მამაკაცების წვრთნაში მონაწილეობასთან ერთად უნდა მომხდარიყო ათასობით ქალის

ჩართულობა. მან ამერიკის წარმომადგენელთა პალატაში კანონის გატანას შეუწყო ხელი, სადაც ითხოვდა ამერიკის შეერთებული შტატების შეიარაღებულ ძალებთან არსებულ ქალთა დამხმარე საბრძოლო ქვედანაყოფის შექმნას - Women's Army Auxiliary Corps (WAAC). ინიციატივა, რომელიც მასაჩუსეტსის წარმომადგენელმა ედით ნორს როჯერსმა გაიტანა განსახილველად, კანონად 1942 წლის 5 მაისს იქცა. აღნიშნულ კანონოს მხარს უჭერდა ელეონორა რუზველტიც¹⁵.

მიღებული კანონი მეტად განსხვავებულ პირობებს შეიცავდა. WAAC- არ იყო რეგულარული არმია და შესაბამისად ქალებს არ ჰქონდათ ის პრიორიტეტები, რაც კაცებს. ეს იყო დროებითი დამხმარე ქვედანაყოფი, რომელსაც ჰქონდა დიდი პასუხისმგებლობა, მაგრამ მცირე უპირატესობა. მაგალითად, მათ მოვალეობაში შედიოდა შტაბის საკვებით მომარაგება, უნიფორმების დარიგება, სამედიცინო დახმარების აღმოჩენა, თუმცა ამავდროულად, მათი ხელფასი გაცილებით დაბალი იყო, კანონი მათ ქვეყნის საზღვრებს მიღმა არ იცავდა, ხოლო ტყვედ ჩავარდნის შემთხვევაში მას არ გაეწეოდა ის დახმარება, რასაც ითვალისწინებდა „მეომრის ტყვედ ჩავარდნა“, რაც მამაკაცების შემთხვევაში გარანტირებული იყო. ამის მიუხედავად, ქალები მაინც იწყებდნენ WAAC (ქალთა დამხმარე ქვედანაყოფი) სამსახურს¹⁶.

ასევე, უნდა აღინიშნოს ის ფაქტიც, რომ შეიარაღებულ ძალებში სამსახური არა მხოლოდ თეთრკანიანი ქალებისათვის იყო

15 Wood, J., A History of Women in the U.S. Military, <http://www.infoplease.com/us/military/women-history.html>, 20/03/2018/

16 Wood, J., A History of Women in the U.S. Military, <http://www.infoplease.com/us/military/women-history.html> 20/03/2018

ნებადართული, არამედ ფერადკანიალებისათვისაც, თუმცა ყველანაირი სოციალური აქტივობა მკაცრად სეგრეგირებული იყო.

იმისათვის, რომ კვლევას მივცეთ სიღრმისეული ხასიათი, მიზანშეწონილად მივიჩნევთ მოვიყვანოთ ამერიკის შეერთებული შტატების შეიარაღებული ძალების რეზერვის ოფიცრის ლაიზა ჯეისტერის ამონარიდი ინტერვიუდან. ჯეისტერი მესამე ქალია, ვინც დაამთავრა „შეიარაღებული ძალების შერჩეულ რეინჯერთა სკოლა“. ლაიზა იმყოფებოდა მიშელ ობამას მიერ მიწვეულ ბანკეტზე 23 ადამიანთა შორის, რომლებიც ესრწებოდნენ ბარაკ ობამას კონგრესისადმი მიმართვას (ეს იყო კონგრესისადმი 44-ე პრეზიდენტის ბოლო მიმართვა). ლაიზა ყვება, რომ მოწოდებით ყოველთვის რეინჯერი იყო,- ის გამუდმებით ვარჯიშობდა, ხოლო სკოლაში, როგორც საგანი აირჩია „ვეითლიფტინგი“, რომელიც მიზნად ისახავს მძიმე წონასთან გამკლავებას. ის თვლის, რომ ის გაცილებით ადრე იყო მომზადებული რეინჯერთა სკოლისათვის, ვიდრე ეგ თავად მოუვიდა აზრად¹⁷.

ანალოგიური მაგალითი მოვიყვანოთ საქართველოს შეიარაღებული ძალების კაპიტანი, ქეთი თევზაძის რადიო „თავისუფლება“-სთვის მიცემული ინტერვიუდან, სადაც როგორც ის აცხადებს, მას აფერხებდა არა ის ფიზიკური სირთულე, რომელიც უნდა დაეძლია, არამედ მისდამი ტრადიციულად მოაზროვნე მამაკაცების დამოკიდებულება. ქეთი თევზაძე პირველი ქართველი ქალი-სამხედროა, რომელმაც 2004 წელს საქართველოს თავდაცვის სამინისტროს კოჯრის სპეცდანიშნულების სკოლის „კომანდოსი“-სა და საპარაშუტო მომზადების კურსი გაიარა და შემდეგ ჯერ ერაყში იმყოფებოდა სამშვიდობო მისიით, შემდეგ კი, თავის თანამებრძოლებთან ერთად, სამხედრო დავალებას ასრულებდა 2008

წლის საქართველო-რუსეთის ომის დროს. ყველაზე საინტერესო კი ის არის, რომ ქეთი თევზაძისაგან განსხვავებით, ლაიზა არ იმყოფება სამხედრო ქალებისადმი რადიკალურად განწყობილ მამაკაცთა შორის. მისმა მეუღლემ, რომელიც საზღვაო ფლოტში მსახურობს, მას დიდი მოტივაცია მისცა, სიტყვებით: „ შენ ამისთვის ხარ შექმნილი, ლაიზა“¹⁸. საკმოდ საინტერესოა ლაიზას ინტერვიუდან ამონარიდი: „მე დიდი სიამოვნებით მოვსინჯავდი საკუთარ ძალებს სხვა შენაერთებში, იმაზე უფრო მოწინავე შენაერთებში, ვიდრე დასაშვებია“.¹⁹ კაპრალი ინგა მამალაძის ქმარი სამოქალაქო პირია, მათ ერთი წლის წინ იქორწინეს და ახლა 6 თვის შვილი ჰყავთ. ორსულობის პერიოდში კაპრალი მამალაძე შვებულებაში არ გასულა, თუმცა ამბობს, რომ შეღავათებით სარგებლობდა და არ გასჭირვებია²⁰.

ნატო კობალაძის ქმარი ყოფილი სამხედროა, მათი უფროსი შვილი 10 წლისაა, უმცროსი კი – 7 თვის. “ჩემს ბიჭს ძალიან ეამაყება, რომ ჯარისკაცი დედა ჰყავს, ხშირად ახსენებს ხოლმე სკოლაშიც. უნდა, რომ სამსახურშიც წამომყვეს, რომ დავათვალიერებინო იქაურობა, ნახოს ჯარისკაცების ცხოვრება²¹. მაგრამ ჯარისკაც ქალების მამაკაცებთან ერთად საწვრთნელ პროგრამაში მონაწილეობას უამრავი საყოფაცხოვრებო პრობლემა უკავშირდება. ეს ნიშნავს, რომ სამხედრო ხელმძღვანელობამ ცალკე საცხოვრებელი ყაზარმა, ცალკე საპირფარეშო და ცალკე საშხაპე უნდა ააშენოს ქალებისათვის. ასეთ ხარჯებს კი არც ერთი სამხედრო უწყება არ გაიღებს ძვირად ღირებულ სამხედრო პროგრამაში მხოლოდ ერთი ან

18 Women In Uniform, http://www.encyclopedia.com/topic/Women_in_Military_Service.aspx, 20/04/2018

19 Women In Uniform, http://www.encyclopedia.com/topic/Women_in_Military_Service.aspx, 20/04/2018

20 „ქალი აჭარიდან საქართველოს შეიარაღებულ ძალებში“, <http://batumelebi.netgazeti.ge/weekly1/22241/#sthash.vEzSoqm3.zgNWOf03.dpb>, 16.03.2018

21 „ქალი აჭარიდან საქართველოს შეიარაღებულ ძალებში“, <http://batumelebi.netgazeti.ge/weekly1/22241/#sthash.vEzSoqm3.zgNWOf03.dpb>, 16.03.2018

ორი სუსტი სქესის სამხედრო მოსამსახურის მისაღებად. ქეთი თევზაძე ამბობს, რომ მას თავის დროზე არ დაუყენებია ასეთი მოთხოვნა და ორი შვილის დედა, თავად კაცებთან ერთად ცხოვრობდა ყაზარმაში და ბუნებრივი მოთხოვნილებების დასაკმაყოფილებლად მამაკაცების საპირფარეოთი სარგებლობდა: კაპიტანი ქეთი თევზაძე აღიარებს, რომ ყველაზე ძლიერი ქალიც კი, მამაკაცთან შედარებით, ფიზიკურად რადიკალურად სუსტია, მაგრამ ქალში არის ძალიან დიდი მოტივაცია, როდესაც ამ ნაბიჯს დგამს და არის ასევე დედობრივი ინსტინქტი, რომ თავისი შვილი დაიცვას, თავის გვერდზე მყოფი დაიცვას²². ქეთი თევზაძე თვლის, რომ ეს არის საკმარისი მოტივაცია იმისათვის, რომ ქალიც წავიდეს ფრონტის წინა ხაზზე და იგივე გააკეთოს, რასაც დღეს მამაკაცები აკეთებენ.

საინჟინრო ბრიგადის კაპრალი, 30 წლის ინგა მამალაძეს თავდაცვის სამინისტროს საინჟინრო ბრიგადის J1-ის სპეციალისტის თანამდებობა უკავია. მას ძირითადად საქმისწარმოება ევალება. ინგა შავი ქამრის მფლობელია კარატეში.

იგი ამბობს, რომ ამ ე.წ. “არაქალური სპორტის” სიყვარულის გამო როცა 2008 წელს ჯარში წასვლის სურვილი გამოთქვა. “არავის გაკვირვებია ჩემი გადაწყვეტილება, არც დაუშლიათ, იმიტომ, რომ იქამდეც “ნაკლებადქალურ” საქმეში ვიყავი. როცა პირველად ჯარში მიღება დაიწყო ხელვაჩაურში, მეც ვცადე, მივედი და გამიმართლა. გასაუბრების შედეგად დამტოვეს. ასე დავიწყე მუშაობა ჯარში”²³.

22 ლიკლიკაძე, კ., ქეთი თევზაძე: „მდედრობითი სქესის სამხედროები არავისზე ნაკლებნი არ ვართ“, <http://www.radiotavisupleba.ge/content/weekly-military-program-keti-tevzadze/24885010.html>, 10/03/2018

23 ლიკლიკაძე, კ., ქეთი თევზაძე: „მდედრობითი სქესის სამხედროები არავისზე ნაკლებნი არ ვართ“, <http://www.radiotavisupleba.ge/content/weekly-military>, 10/03/2018

ინგა ამბობს, რომ საზოგადოების იმ ნაწილს, რომელსაც ქალის ჯარში წასვლა უკვირს, მცდარი წარმოდგენა აქვს ქალის ფიზიკურ შესაძლებლობებზე. “ფიქრობენ, რომ ქალი ჯარში ვერ გაუძლებს ისეთივე დატვირთვას, როგორსაც მამაკაცი უძლებს. საქმე ისაა, რომ, რაც ძალიან გინდა, ყოველთვის გააკეთებ, ჯარი იქნება ეს თუ სხვა რამ. საინტერესოა ის ფაქტი, რომ ჯარში არ არის ისეთი დატვირთვა, რომ ადამიანმა, კაცი იქნება ის თუ ქალი – ვერ გაუძლოს. კი, შესაძლოა რთული იყოს იმ მხრივ, რომ ცოტა უხეში საქმეა სხვა პროფესიებთან შედარებით, მაგრამ შეუძლებელი ნამდვილად არ არის. ინგა აღნიშნავს, რომ ჯარში მომუშავე ქალები ამბობენ, რომ ოჯახსა და სამსახურს შორის დროის გადანაწილება არ უჭირთ და დედობასაც თავისუფლად ართმევენ თავს²⁴. საინტერესოა, რომ კაპრალი მამალაძე აღნიშნავს, რომ ადრინდელთან შედარებით საზოგადოება დღეს მაინც ნაკლებად სტერეოტიპულია ქალი სამხედროების მიმართ. ამონარიდი ინტერვიუდან: “ადრე, როცა კარატეზე დავდიოდი, ხშირად მეხუმრებოდნენ: ‘ვა, კარატისტი, თან შავი ქამარი? ვაი, შენ ვის ოჯახშიც შეხვალ...’, თუმცა ეს აგრესიულად მაინც არ განმაცხოვრებდა. ადრე უფრო მძაფრად იყო განწყობა, რა უნდა ქალს პოლიციაში, ჯარში... ვფიქრობ, ნელ-ნელა საზოგადოება ეგუება იმ აზრს, რომ ქალი არ არის ‘სუსტი სქესი’, ახლა ბევრი სიამაყითაც გვიყურებს და ეს ძალიან სასიამოვნოა”, – ამბობს ინგა.²⁵

აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ აშშ-ს ჰყავს ქალები, რომელთაც საუკეთესო მხრიდან გამოიჩინეს თავი და დიდი სარგებელიც მოუტანეს ქვეყანას: მაიორი ლორენ ედვარცი, ქალი, რომელიც 150

24 „ქალი აჭარიდან საქართველოს შეიარაღებულ ძალებში“, <http://batumelebi.netgazeti.ge/weekly1/22241/#sthash.vEzSoqm3.zgNWOf03.dpb>, 16.05.2018

25 „ქალი აჭარიდან საქართველოს შეიარაღებულ ძალებში“, <http://batumelebi.netgazeti.ge/weekly1/22241/#sthash.vEzSoqm3.zgNWOf03.dpb>, 16.05.2018

ჯარისკაცს და 7 ტანკს მიუყვებოდა წინ თავდაცვითი ოპერაციების დროს ერაყში შესვლისას, რისთვისაც ჯილდოც მიიღო სიმამაცისათვის, სნაიპერი, სერჟანტი შერი გალაჰერი, იმისათვის, რომ გამხდარიყი წლის ჯარისკაცი, დაამარცხა 11 მონაწილე. გალაჰერი გრძელვადიან ოპერაციებში ღებულობს მონაწილეობას და ცნობილია, როგორც უმაღლესი კლასის სნაიპერი. სერჟანტი ენ ჰესტერი, ქალბატონი, რომელმაც ერაყში მტრის რამდენიმე ბანაკი გაანადგურა. მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ ჰესტერი პირველი ქალია, ვინც ვერცხლის ვარსკვლავი მოიპოვა, რომელიც მესამე ხარისხის ორდენს წარმოადგენს²⁶.

ამერიკის შეერთებული შტატების პირველი ლედი მიშელ ობამა ვეტერანთა დღეს შეხვდა სამხედრო ქალბატონებს. შეხვედრის მთავარი ლოზუნგი იყო ის, რომ „ვეტერანთა დღე“ არა მხოლოდ მამაკაცებისათვისაა, არამედ ქალებისათვისაც. მან პატივისცემით მიმართა ქალბატონებს და ისინი „პირველებად“ და „ერთადერთებად“ მოიხსენია. პირველმა ლედიმ განსაკუთრებით გამოყო ენ დენვუდი - პირველი ოთხვარსკვლავიანი ქალი და აფრო-ამერიკელი ქალბატონი, რომელიც პირველი უმაღლესი რანგის ოფიცერი გახდა. პირველმა ლედიმ ისაუბრა სამხედრო ქალის ღვაწლზე, დიდ შრომაზე, რომელიც ამ საქმეში იდება, მადლობა გადაუხადა მათი ოჯახის წევრებს, შვილებს, მშობლებსა და პარტნიორებს მათი მხარში დგომისათვის და გამხნეებისათვის²⁷.

პირველი ლედის სიტყვები მესიჯია პირველ რიგში ამერიკის შეერთებული შტატებისათვის და შემდგომ დანარჩენი

26 Grant, A., Top 10 Women Who Changed the Face of the Military, <https://www.toptenz.net/top-10-women-who-changed-the-face-of-the-military.>, 06/07/2018
27 Veazie, T., First Lady Michelle Obama Honors 14 Women Veterans as Champions of Change, <https://obamawhitehouse.archives.gov/blog/2013/03/21/first-lady-michelle-obama-honors-14-women-veterans-champions-change>, 04/07/2018

მსოფლიოსათვის, პირველი: ქალი, ისეთივე თანასწორუფლებიანია, როგორც მამაკაცი და მისი ღვაწლი ისევე ფასდება, როგორც ძლიერი სქესის წარმომადგენლების, მეორე: სამხედრო ქალის განუმეორებელი მიღწევები ქვეყნის სასარგელოდ და მოწოდება იმ ოჯახის წევრებისა და ახლობლების მისამართით ვისი ოჯახის წევრებიც სამხედრო ქალები არიან, ხოლო მესამე მდგომარეობს ახალგაზრდა გოგონების მოტივაციის ამაღლებაში, რომლებსაც მიშელ ობამა მკაფიოდ ეუბნება, რომ ქალისთვისაც შეუძლებელი არაფერია.

ასევე, სანტერესოა, ვახტანგ კაპანაძის სტატია სახელწოდებით “ზაკისფერი ლედი“, სადაც ავტორი გამოთქვამს თავის მოსაზრებას ქალის შეიარაღებულ ძალებში სამსახურთან დაკავშირებით: „მამაკაცს შეუძლია კვირაობით მუხლებამდე წყლიან სანგარში იჯდეს და ბრძოლისუნარიანობა შეინარჩუნოს, მაშინ, როცა ქალი რამოდენიმე დღის შემდეგ სერიოზულად სამკურნალო გახდება. შერეულ ქვედანაყოფებში გასათვალისწინებელია ის ფაქტიც, რომ საბრძოლო მარაგი და დატვირთვა განისაზღვრება მთელ დანაყოფზე ამოცანის და არა სქესის მიხედვით. თუკი ქალი ვერ შეძლებს გარკვეული ტვირთის ტარებას ან ამოცანის შესრულებას, ის უნდა გადანაწილდეს სხვა მებრძოლებზე, რაც შესაბამისად მათ გადაჭარბებულ გადაღლას და ბრძოლისუნარიანობის დაქვეითებას იწვევს” მდგრადია ხანგრძლივი, ქრონიკული სტრესების მიმართ, უფრო ადვილად ეჩვევა გაჭირვებას, მწუხარებას²⁸.

ამავდროულად, კაპანაძე ეთანხმება ბრიტანელი ფელდმარშალის მონტგომერის სიტყვებს: “ვერც ერთი სანიტარი მამაკაცი ვერ შეძლებს მოუაროს დაჭრილსა და ავადმყოფს ისე, როგორც ამას ქალი გააკეთებს”, ამიტომ ის დაჭრილების სიცოცხლის გადარჩენის ერთ-

28 [კაპანაძე, ქალი და სამხედრო სამსახური](http://presa.ge/new/?m=militar), <http://presa.ge/new/?m=militar>
16.05.2018

ერთ მთავარ პირობად თვლიდა ქალი-სანიტრების მოწინავე ხაზზე ყოლას“²⁹.

რაც შეეხებათ ქალების სამხედრო სამსახურის მოწინააღმდეგეთა არგუმენტებს, ბრიტანელი სამხედრო ექიმების კვლევების მიხედვით 1998 წელს, მაშინ როდესაც ბრიტანეთის შეიარაღებულ ძალებში ქალებისთვის შემუშავებული იყო წვრთნების უფრო მსუბუქი კურსი, ისინი მამაკაცებზე 3-ჯერ უფრო ხშირად იღებდნენ სხვადასხვა ტიპის ტრამვებს. მას შემდეგ, რაც 1999-2000 წლებში სამხედრო სამსახური სრულიად თანაბარი გახდა და დატვირთვა გათანაბრდა, ქალთა ტრავმატიზმმა 6-ჯერ გადააჭარბა მამაკაცებისას. ექსპერტებმა დაასკვნეს, რომ ქალთა ჯანმრთელობაზე უარყოფითად არა მარტო ვარჯიშები, არამედ თავად სამხედრო ცხოვრების წესიც მოქმედებს. ასე მაგალითად, მწყობრში ქალებს უხდებათ მამაკაცების ნაბიჯებს აუწყონ ფეხი, რაც ნაბიჯის სიგრძის და ამპლიტუდის გაზრდას მოითხოვს, შედეგად, უვითარდებათ ფეხის კუნთების დაჭიმულობა და ტკივილები ზურგის არეში. იმის გამო, რომ მამაკაცთა და ქალთა კუნთოვანი მასა მნიშვნელოვნად განსხვავდება, თანაც ქალთა ზედა კუნთები 20-30 %-ით უფრო სუსტია ქვედაზე, სალამქრო აღჭურვილობა, შეიარაღება და ამუნიცია, რომელიც მამაკაცისთვის პრობლემას არ წარმოადგენს, ქალის კუნთებისთვის დამატებითი ტვირთია³⁰.

ჩვენ გამუდმებით ვსაუბრობთ იმაზე, რომ მამრობითი სქესის წარმომადგენლები ვერ ეგუებიან მდედრობითი სქესის მათთან გათანაბრებულ სფეროებში დასაქმებას. როგორც ყველა წესს, გამონაკლისი ამ საკითხსაც მოეძებნა, რადგან არსებობენ „ძლიერი“ სქესის წარმომადგენლები, რომლებიც არ ეთანხმებიან, მეტიც, უსამართლობათაც კი მიაჩნიათ ის ფაქტი, რომ სამხედრო

29 კაპანაძე,ვ. ქალი და სამხედრო სამსახური, <http://presa.ge/new/?m=militar> 16.05.2018

30 კაპანაძე,ვ. ქალი და სამხედრო სამსახური, <http://presa.ge/new/?m=military> 16.05.2018

სავალდებულო სამსახური სავალდებულო მხოლოდ მამაკაცებისთვისაა. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ არსებით განხილვაში მიიღო საქმე - "საქართველოს მოქალაქე გიორგი კეკენაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ", სადაც მოსარჩელე სამხედრო სავალდებულო სამსახურში მხოლოდ მამაკაცების გაწვევას დისკრიმინაციულად მიიჩნევს კონსტიტუციის მე-14 მუხლთან მიმართებით, რომელიც სქესის ნიშნით დისკრიმინაციას კრძალავს³¹.

იქიდან გამომდინარე, რომ გადაწყვეტილება კონფიდენციალურია და გასაჯაროებას არ ექვემდებარება, მისი მოპოვება მხოლოდ მხარეებს შეუძლიათ. თუმცა, დანამდვილებით შეიძლება ითქვას, რომ სარჩელი არ დაკმაყოფილებულა და საქართველოს სამხედრო სავალდებულო სამსახური ქალებისათვის კვლავ ნებაყოფლობითი დასაქმების სფეროდაა მიჩნეული. ამ საკითხთან დაკავშირებით პარლამენტის თავდაცვისა და უშიშროების კომიტეტის თავმჯდომარე ირაკლი სესიაშვილი ინტერვიუ გაზეთ „ალიასთან“ საკმაოდ საინტერესო და ნიშანდობლივია. ჟურნალისტის მიერ დასმულ კითხვაზე თუ საკონსტიტუციო სასამართლო გადაწყვეტს, რომ ქალებისთვის ჯარში გაწვევა გახდეს სავალდებულო, შეიცვლება თუ არა კანონები, სესიაშვილი შემდეგნაირად პასუხობს: „ამ შემთხვევაში გარკვეული უთანასწორობა წარმოიშვება. დღევანდელი კანონმდებლობით წვევამდელს თუ ჰყავს ერთი შვილი ორ წლამდე, მას სამსახური გადაუვადდება, მაგრამ თუ წვევამდელს ჰყავს ერთი სამი წლის შვილი, მას ევალება ჯარში სამსახური. ეს მომჩივანი კეკენაძე არის სტუდენტი, დავუშვათ, მის მეგობარ სტუდენტ გოგონას ჰყავს სამი წლის შვილი და, თუ თანაბარ პირობებს ვთავაზობთ, მაშინ ეს

31 ნოზაძე, მ., შესაძლოა ქართველი ქალები ჯარში გაიწვიონ,
<http://news.mcvane.ge/news/axali-ambebi/7707--.html> 04.07.2018

გოგონაც ხდება ვალდებული, დატოვოს ბავშვი და ჯარში წავიდეს. კითხვა მაქვს, რამდენად მისაღებია, რომ დედამ მიატოვოს სამი წლის ბავშვი და წავიდეს ჯარში, ბავშვის უფლებები რამდენად იქნება დაცული?”³².

სესიაშვილის პასუხი აღნიშნულ საქმესთან დაკავშირებით აბსოლუტურად ლოგიკურია, რადგან, როდესაც გენდერულ თანასწორობაზე და უფლებების შელახვაზე ვსაუბრობთ, არ უნდა დაგვავიწყდეს, რომ სადაც მთავრდება შენი უფლებები, იქ იწყება სხვისი, რადგან ამ კონრეტულ შემთხვევაში აუცულებლად დაირღვევა ბავშვის უფლებები, რომელიც მოკლებული იქნება დედის მზრუნველობას, ხოლო დედის სხვა ადამიანით ჩანაცვლება, აზრს აბსოლუტურად მოკლებულია. ქალისათვის სამხედრო სავალდებულო სამხედრო სამსახური და შეირაღებულ ძალებში დასაქმება რადიკალურად სხვადასხვა რამაა. როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, საკონტრაქტო სამსახური რა თქმა უნდა ნებაყოფლობითია და თავად ადამიანი (ამ შემთხვევაში ქალი) არჩევს აქვს თუ არა მას ამ კონკრეტულ სფეროში დასაქმების დრო, უწყობს თუ არა ხელს გარემოება და არსებული ვითარება.

ამ მხრივ ამერიკის შეერთებულმა შტატებმა დიდი ნაბიჯი გადადგა. ამონარიდი ლეონ პანეტას 24 იანვარის განცხადებოდან: “მე და გაერთიანებული შტაბის უფროსს გენერალ მარტინ დემპსის გვჯერა, რომ ქალებისათვის რაც შეიძლება სრულად უნდა გავხსნათ სამხედრო სამსახურის გავლის შესაძლებლობები და, შესაბამისად, გენერალ დემპსის და მე გვაქვს პატივი განვაცხადოთ, რომ ვაუქმებთ კანონს, რომელიც ქალებს უკრძალავს პირდაპირ საბრძოლო ოპერაციებში მონაწილეობას, და შემდგომში ვაპირებთ

32 ნოზაძე, მ., შესაძლოა ქართველი ქალები ჯარში გაიწვიონ,
<http://news.mcvane.ge/news/axali-ambebi/7707--.html> 04.07.2018

ვიმოქმედოთ გეგმით, რომელიც გააუქმებს სამხედრო სამსახურში გენდერულ საფუძველზე არსებულ უსარგებლო ბარიერებს“³³.

ამერიკის შეერთებული შტატებისაგან განსხვავებით, რომელმაც ღიად განაცხადა თანხმობა ქალის მონაწილეობაზე საბრძოლო ოპერაციაში, საქართველოს კანონმდებლობაში ამაზე არაფერია ნათქვამი. კანონი არც კრძალავს და არც ღიად რთავს ნებას ქალებს იბრძოლონ ქვეყნის დასაცავად იარაღით ხელში. თუმცა, შეიძლება დავასკვნათ, რომ რაც აკრძალული არაა, ნებადართულია. ჩემი სიტყვების სისწორეში დასარწმუნებლად მომყავს ამონარიდი საქართველოს მთავრობის 2013 წლის 22 ნოემბრის No297 ბრძანებით, თავდაცვის სამინისტროს გენდერული თანასწორობის სტრატეგია: „ქალები მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ ქართულ საზოგადოებაში და მათი ჩართულობა ისეთ მნიშვნელოვან სფეროში, როგორსაც ქვეყნის თავდაცვა წარმოადგენს, დემოკრატიული და თანამედროვე, ევროპულ ფასეულობებზე დაფუძნებული შეიარაღებული ძალების მშენებლობისათვის აუცილებელი წინაპირობაა. აღნიშნულის განსახორციელებლად: საქართველოს თავდაცვის სამინისტროს საზოგადოებრივ საქმეთა დეპარტამენტი, შესაბამისი საინფორმაციო კამპანიების წარმოების დროს უზრუნველყოფს თავდაცვის სამინისტროს სისტემაში ქალთა ჩართულობის წინა პლანზე წამოწევას აღნიშნულის განსახორციელებლად:

„საქართველოს თავდაცვის სამინისტროს სისტემაში შემავალი საჯარო სამართლის იურიდიული პირები და თავდაცვის სამინისტროსა და გენერალური შტაბის სტრუქტურული ქვედანაყოფები ხელს შეუწყობენ ქალთა მონაწილეობას გადაწყვეტილების მიღების პროცესში თავდაცვის სისტემაში

33 Sisk, R., Panetta: Women in Combat Strengthens US Military, <https://www.military.com/daily-news/2013/01/24/panetta-women-in-combat-strengt> 04/07/2018

შექმნილ სათათბირო ორგანოებში, კომისიებსა და სამუშაო ჯგუფებში მათი ჩართვის გზით³⁴.

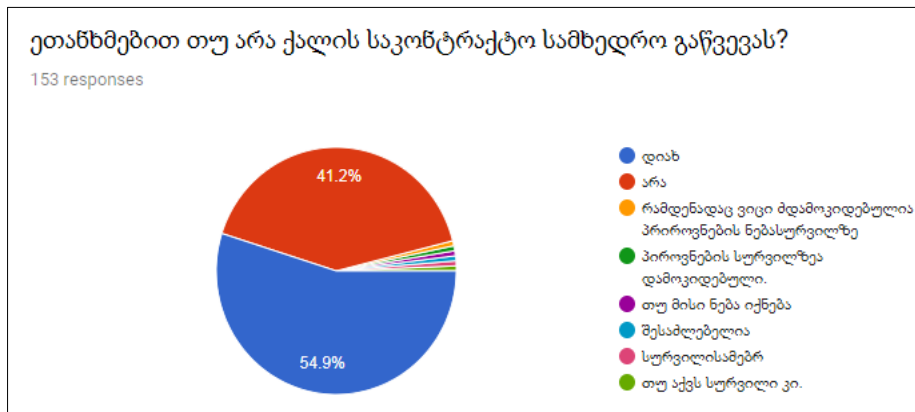
როგორც ჩანს საქართველო უახლოეს მომავალში არ აპირებს ზესახელმწიფოს მოდელის გადმოტანას და ჯერჯერობით მხოლოდ ამით შემოიფარგლება, თუმცა ვერც იმ ფაქტს ავუვლით გერდს, რომ საქართველოს მთავრობამ საკმაოდ თამამი ნაბიჯი გადადგა და თავდაცვის მინისტრად 2015 წლის 1 მაისიდან 2016 წლის 1 აგვისტომდე, პირველი ქალი - თინათინ ხიდაშელი დანიშნა.

თუმცა, იმის მიუხედავად, თუ რას ამბობს ზემოთხსენებული მასალები და ფაქტები საზოგადოების მოსაზრებაზე ამ საკითხთან დაკავშირებით, მეტად გაგვაოცა ჩემ მიერ ჩატარებულმა მინი-სოცილოგიური გამოკითხვის შედეგებმა. საზოგადოების დამოკიდებულება იმ საკითხისადმი, რომელიც მოიაზრებს ქალთა დასაქმებას შეიარაღებულ ძალებში, საკმაოდ საინტერესოდ გადანაწილდა. მინი-კვლევის თანახმად, აღმოჩნდა, რომ გამოკითხული 153 ადამიანიდან, (ასაკი 25-დან -55-მდე) 77% თვლის, რომ ქალებისათვის სამხედრო სამსახური სავალდებულო არ უნდა იყოს. **იხ. ცხრილი 1.**

თუმცა, იგივე გამოკითხვის თანახმად, გამოკითხულთა 54% თვლის, რომ საკონტაქტო სამხედრო გაწვევა აბსოლუტურად მისაღებად აღიქვამს. **იხ. ცხრილი 2.**

34 საქართველოს თავდაცვის სამინისტროს თავდაცვის პოლიტიკისა და განვითარების დეპარტამენტის დ ე ბ უ ლე ბ ა ,
<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/3402347>, 04/07/2018

რაც შეეხება შეეხება აშშ-ს, მან უკვე გადადგა ის ნაბიჯი, რომელსაც შეიარაღებულ ძალებში მსახურის მსურველი ქალბატონები ელოდნენ, ხოლო საქართველოს, ჯერ კიდევ ბევრი ღონისძიება აქვს ჩასატარებელი იმისათვის, რომ ზუსტად შეფასდეს

ქალის როლის ამ სფეროში და მიეცეს ოფიციალური უფლება იბრძოლოს ცხელ წერტილებში.

დასკვნები: ჩვენ მიერ ჩატარებულ კვლევაზე დაყრდნობით, შეიძლება დავასკვნათ შემდეგი: საუკუნიდან საუკუნეში გადასვლისას იცვლება ხედვა, მიდგომა და ამა თუ იმ საკითხის აღქმა და მისდამი დამოკიდებულება, იმის მიუხედავად, კი რომ, როგორც ამერიკის შეერთებულ შტატებში, ასევე საქართველოშიც საკმაოდ რთულია აღიქვა ქალი „მამაკაცურ პოზიციაზე“. უამრავი არგუმენტია მოყვანილი იმასთან დაკავშირებით, რომ ქალი ვერ შეძლებს, თავს ვერ გაართმევს, ვერ გააკეთებს და ვერ გაუძლებს ყველა იმ პირობას და ვითერაბს რისი ატანაც უწევთ მამაკაცებს, თუმცა ამის საპირისპიროდ შეიძლება მოვიყვანოთ ქართველი ჯარისკაცი ქალბატონები, კერძოდ, ქეთი თევზაძე, ინგა მამალაძე, ნატო კობალაძე და სხვანი, რომლებიც აბსოლუტურად ყოველგვარ პირობას ეგუებიან და ვერაფერს ხედავენ შეუძლებელს იმაში, რისი ატანა და კეთება უწევთ ყოველდღე მამაკაცებს. ამერიკის

შეერთებული შტატები ტერიტორიულად და მოსახლეობის რაოდენობითაც ბევრჯერ აღემატება საქართველოსას, შესაბამისად, აშშ-ში ქალთა სამხედრო სამსახურში აქტიურობის რიცხოვნობივი მაჩვენებელი გაცლებით მაღალია.

კვლევის მიზანი იყო გვეჩვენებინა, თუ საიდან დაიწყო აშშ-ში და საქართველოში სამხედრო ქალთა აქტიურობა, რა შედეგები მოჰყვა სამხრეებიანი ქალის გამოჩენას, რა ვითარებაა ამჟამად და როგორი განწყობილია საზოგადოება აღნიშნული საკითხისადმი. საზოგადოება გაცილებით ლოიალურადაა განწყობილი სამხედრო ქალისადმი, ვიდრე წინა წლებში, თუმცა ჯერ მაინც ვერ მივაღწიეთ იმ მაჩვენელს, რომელიც გვსურდა გვეხილა. კვლევამ გვაჩვენა, რომ უნდა იქნეს გადადგმული შემდეგი ნაბიჯები:

1. პირველი ნაბიჯი რეფერენდუმის ჩატარებაა, რომელიც აბსოლუტურად ზუსტ შედეგებს მოგვცემს.
2. შეაიარაღებულ ძალებში საკონტრაქტო სამსახურის მსურველი ქალბატონები სასურველია ეწვიონ შეერთებული შტატების შეიარაღებულ ძალებს, პირადად შეხვდნენ იქ მომსახურე ქალბატონებს და ადგილზე შეისწავლონ სიტუაცია.
3. ასევე, მეტად სასარგებლო იქნებოდა ამერიკელი ჯარისკაცი ქალების მხრიდან ქართველი ჯარისკაცი ქალბატონების გაწვრთნა და მომზადება ცხელ წერტილებში გასაგზავნად.

იმ დროს, როდესაც მსოფლიო უამრავი პრეცედენტის მომსწრეა, როდესაც ეკონომიკურად ძლიერი ქვეყნების მხრიდან მაგალითი არსებობს (სკანადინავიის ქვეყნები) და როდესაც 2013 წელს ზესახელმწიფომ (აშშ) მსგავსი გადაწყვეტილება მიიღო, ჩვენმა ქვეყანამაც უნდა გადახედოს მის წარსულს და მსოფლიო ისტორიას, გადადგას ნაბიჯები მისი საერთაშორისო პრესტიჟისა, იმიჯისა და რეიტინგის ასაწევად.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. კაპანაძე, ვ. ქალი და სამხედრო სამსახური, <http://presa.ge/new/?m=military&AID=16058>
2. ლიკლიკაძე, კ., ქეთი თევზაძე: „მდედრობითი სქესის სამხედროები არაღიარებულ ნაკლებში არ ვართ“, <http://www.radiotavisupleba.ge/content/weekly-military-program-keti-tevzadze/24885010.html>,
3. ნოზაძე, მ., შესაძლოა ქართველი ქალები ჯარში გაიწვიონ, <http://news.mcvane.ge/news/axali-ambebi/7707--.html>
4. ფრანგიშვილი, ი., „ქალი აჭარიდან საქართველოს შეიარაღებულ ძალებში“ <http://batumelebi.netgazeti.ge/weekly1/22241/#sthash.vEzSoqm3.zg>
5. საქართველოს თავდაცვის სამინისტროს თავდაცვის პოლიტიკისა და განვითარების დეპარტამენტის დებულება , <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/3402347>
6. საქართველოს თავდაცვის სამინისტროს თავდაცვის პოლიტიკისა და განვითარების დეპარტამენტის დ ე ბ უ ლე [http://www.mod.gov.ge/assets/uploads/samartlebriviaqtebi/1_\(40\).pdf](http://www.mod.gov.ge/assets/uploads/samartlebriviaqtebi/1_(40).pdf)
7. ძნელაძე, გ., პატრიარქალური ბორკილებისა და ოჯახის უღლის მსხვერვიდან ფილოსოფიურ კვარცხლბეკამდე (ნაწილი 2), <http://liberali.ge>,
8. Coreau, A., Whatever George Sand Wants, <https://www.nytimes.com/2003/04/20/books/whatever-george-sand-wants.html>
9. Sisk, R., Panetta: Women in Combat Strengthens US Military, <https://www.military.com/daily-news/2013/01/24/panetta-women-in-combat-strengthens-us-military.html>
10. Veazie, T., First Lady Michelle Obama Honors 14 Women Veterans as Champions of Change, <https://obamawhitehouse.archives.gov/blog/2013/03/21/first-lady-michelle-obama-honors-14-women-veterans-champions-change>
11. Women In Uniform, http://www.encyclopedia.com/topic/Women_in_Military_Service.aspx,
12. Wood, J., A History of Women in the U.S. Military, <http://www.infoplease.com/us/military/women-history.html>